

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Сергій ОКОВИТИЙ

2024 р.

ПОГОДЖЕНО

В.о. проректора

з науково-педагогічної роботи

Наталія ГУК

« 12 »

04

2024 р.

ПРОГРАМА
ФАХОВОГО ІСПИТУ

для вступу на навчання за освітнім рівнем магістра
на основі освітнього ступеня бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)
за спеціальністю 032 Історія та археологія
(Освітня програма – Історія та археологія)

Розглянуто на засіданні вченої ради

Історичного факультету

від «22» лютого 2024 р., протокол № 10

Голова вченої ради

(Дмитро АРХІРЕЙСЬКИЙ)

Дніпро
2024

Укладачі програми:

1. Архірейський Д., в.о. декана історичного факультету;
2. Венгер А., завідувач кафедри всесвітньої історії;
3. Посунько О., завідувачка кафедри історії України;
4. Чепурко О., заступник декана з навчальної роботи;
5. Дяченко О., гарант ОП.

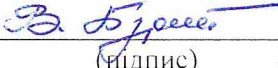
Програма ухвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії
від «21» листопада 2023 р., протокол № 4

Завідувач кафедри (Альберт ВЕНГЕР)
(підпис) (ім'я та прізвище)

Програма ухвалена на засіданні кафедри історії України
від «28» листопада 2023 р., протокол № 4

Завідувачка кафедри (Ольга ПОСУНЬКО)
(підпис) (ім'я та прізвище)

Програма ухвалена на засіданні кафедри східноєвропейської історії
від «15» листопада 2023 р., протокол № 4

Завідувачка кафедри (Володимир БУРМАГА)
(підпис) (ім'я та прізвище)

та на засіданні науково-методичної ради історичного факультету
від «10» грудня 2023 р., протокол № 5

Голова (Ольга КАКОВКІНА)
(підпис) (ім'я та прізвище)

1. Загальна частина

Фаховий іспит (ФІ) передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти на основі здобутих раніше компетентностей.

Результати ФІ зараховуються для конкурсного відбору осіб, які на основі ступеня бакалавра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста) вступають на навчання для здобуття ступеня магістра.

Програма фахового іспиту для вступу на навчання за освітнім рівнем магістра за спеціальністю 032 Історія та археологія (Освітня програма – Історія та археологія) містить питання з таких нормативних навчальних дисциплін природничо-наукової та професійної підготовки бакалавра:

1. Давня та нова історія України.
2. Новітня історія України.
3. Історія Західної Європи та Північної Америки нового часу.
4. Сучасна історія Західної Європи та Північної Америки.
5. Археологія.

2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ДИСЦИПЛІН, З ЯКИХ ОЦІНЮЄТЬСЯ ВСТУПНИК

1. Навчальна дисципліна № 1 «Давня та нова історія України»

ТЕМА 1. Українські землі княжої доби (IX–XIII ст.)

Утворення Київської Русі. Політичний розвиток давньоруської держави, його основні етапи. Внутрішня політика київських князів: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха та ін. Боротьба доцентрових і відцентрових тенденцій. Поліцентризація Русі та початок її політичного роздроблення. Південноруські князівства XII–XIII ст. Галицько-Волинська держава – спадкоємиця Київської Русі: утворення та піднесення.

Міжнародні відносини Київської Русі. Русь і нормани. Критика норманської теорії. Русь і Візантія. Південна орієнтація київських князів. Русь і країни Західної та Центральної Європи. Русь і Великий Степ: хозари, печеніги, половці.

Соціально-економічні процеси в давньоруському суспільстві. Соціальна структура Русі. Процес феодалізації. Форми землеволодіння та ренти. Господарство: землеробство, скотарство, промисли, ремесла, торгівля. Південноруське село й місто.

Етнічний розвиток Русі. Особливості генези української народності. Духовне й культурне життя давньої Русі. Язичництво. Християнізація Русі. Освіта й культура на Русі.

ТЕМА 2. Українські землі литовсько-польської доби (XIV – перша половина XVII ст.)

Початок проникнення литовців на Русь: причини та наслідки. Політичний устрій Великого князівства Литовського. Татарський чинник. Синьоводська битва в історіографії. Литовсько-татарська боротьба за українські землі у XIV ст. Київська та Волинська землі в кінці XIV – першій половині XV ст.

Особливості інкорпорації західноукраїнських земель до політико-правових структур Польської держави. Демографічні зміни в Польській Русі, багатонаціональність українських міст. Політико-правовий статус Галицької та Подільської земель у складі Польщі.

Кревська унія. Початки польсько-литовського політичного зближення: Острозька, Віленська, Городельська унії. Князювання Вітовта. Свидригайлові війни в історіографії.

Українські землі у московсько-литовській конфронтації. Кримсько-татарські чинники в соціально-економічній і політичній історії українських земель. Особливості відносин між

Великим князівством Литовським та Кримським ханством, статус прикордонних українських земель, татарська колонізація південноукраїнського регіону наприкінці XV ст.

Місце Люблінської унії в українському історичному процесі: утворення нової держави, геополітичні зміни у Східній Європі, об'єднання Русі. Синхронізація політико-правових систем Великого князівства Литовського та Польського Королівства в середині XVI ст.

Розвиток сільського господарства. Виникнення фільваркового господарства. Аграрна реформа 1557 р. у Великому князівстві Литовському. Українське місто в економічному розвитку XV – першої половини XVII ст. Селянство та його місце у соціальній структурі польсько-литовського суспільства. Шляхетська верства: її утворення та консолідація. Привілейовані категорії українського суспільства, їх станові та регіональні особливості: князі, пани, зем'яни-шляхта. Духовенство українських земель XV – першої половини XVII ст. Релігійна ситуація на українських землях у XVI ст.; виникнення нових конфесій та міжконфесійні відносини. Реформація та Контрреформація на українських землях.

Козацтво. Великий кордон Європи як фактор становлення українського козацтва.

ТЕМА 3. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Україна напередодні Національно-визвольної війни: політичні, національно-релігійні, соціально-економічні та психологічні причини, характер і рушійні сили. Проблеми типології, хронологічних меж та періодизації Національно-визвольної війни.

Підготовка й початок повстання. Гетьман Б. Хмельницький. Перші перемоги 1648 р. Основні воєнно-політичні події 1649–1653 рр. М. Кривоніс, І. Богун, Д. Нечай.

Формування української козацької держави Б. Хмельницького, її найхарактерніші ознаки. Розробка гетьманом наріжних принципів української державної ідеї. Внутрішня політика українського уряду. Соціально-економічні зміни. Зовнішня політика уряду Б. Хмельницького. Переяславська Рада і Березневі статті 1654 р., їх сутність і наслідки. Завершальний етап національно-визвольної війни.

Підсумки, історичні уроки та значення Національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст.

ТЕМА 4. Українські землі в другій половині XVII–XVIII ст.

Початок громадянської війни в Гетьманській Україні. І. Виговський, Ю. Хмельницький. Поділ козацької України на два гетьманства. Боротьба П. Дорошенка за возз'єднання Української держави. «Руїна» в українських землях, її причини та наслідки.

Україна за гетьманування І. Мазепи. Обмеження автономії Гетьманщини за часів І. Скоропадського. Перша ліквідація гетьманства. П. Полуботок. Останні спроби козацької старшини зберегти автономію Гетьманщини. Гетьмани Д. Апостол і К. Розумовський. Остаточне скасування української козацької державності. Перетворення України на об'єкт міжнародних відносин.

Слобідська Україна в складі Російської держави XVII–XVIII ст. Особливості економічного та політичного розвитку Правобережжя та західноукраїнських земель. Правобережна Україна наприкінці XVII – на початку XVIII ст. П. Орлик та його «Конституція». Українські землі у складі Речі Посполитої XVIII ст. Особливості розвитку західноукраїнських земель. Соціальні й національні рухи: опришківство, гайдамацтво, Коліївщина.

Запорозька Січ у другій половині XVII–XVIII ст.

Українська освіта та культура в другій половині XVII–XVIII ст.

ТЕМА 5. Українські землі під владою Російської й Австрійської імперій

Інкорпорація Наддніпрянщини до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальна реорганізація. Намісництва, губернії, генерал-губернаторства. Ліквідація залишків українських автономних установ. Утягнення різних соціальних верств до імперського соціуму. Особливості інкорпорації західноукраїнських земель до Австрійської

імперії. Реформи Марії-Терезії та Йосипа II і західні українці. Імперська реакція доби Леопольда II, Франца та Фердинанда.

Скасування кріпосництва в Наддніпрянщині. Ліберально-буржуазні реформи Олександра II 60–70-х рр. XIX ст. та їх проведення в Наддніпрянській Україні. Посилення русифікаторської політики царизму. Консервативно-охоронний курс Олександра III 80-х – початку 90-х рр. XIX ст. Утвердження й розвиток ринкових відносин. Суперечливість внутрішньої політики російського царизму в українських землях на початку XX ст.: реформістські та реакційні заходи періоду системної кризи самодержавства. Західноукраїнські землі під владою Габсбургів середини XIX – початку XX ст.

Передумови й початки формування модерної української нації. Український національний рух, його основні етапи, соціальна база, регіональна своєрідність. Феномен вітчизняного культурництва. М. Максимович. Гурток харківських романтиків. «Руська трійця». Кирило-мефодіївське товариство. Т. Шевченко. «Весна народів» і українська національна революція в Галичині. Головна Руська Рада. Українські громади та гуртки в Наддніпрянській Україні 60–80-х рр. XIX ст. В. Антонович, М. Драгоманов. Суспільний рух у Західній Україні другої половини XIX – початку XX ст. Народовці, русофіли, москвофіли, старорусини, радикали. Перетворення Східної Галичини на «український П'ємонт». Перші політичні партії на західноукраїнських теренах. І. Франко, М. Грушевський. «Просвіти». Українські політичні партії та громадські організації в Наддніпрянщині на початку XX ст. Автономісти-федералісти і самостійники. Перша російська революція в українських землях. Українці в загальноросійському й польському визвольному русі.

Занепад і криза кріпосних відносин. Зародження ринкових відносин на селі. Соціальні суперечності і антикріпосницька боротьба українського селянства. Міста в українських землях, їх національний та соціальний склад. Формування промислово-торгівельної буржуазії. Початок промислового перевороту.

Шляхи і темпи ринкової еволюції аграрних відносин у пореформений період. Соціальне розшарування селянства. Селянський рух. Завершення промислового перевороту. Індустріалізація економіки. Утвердження ринкових відносин. Урбанізація. Входження економіки українських земель у стадію монополістичного капіталізму. Переселенський рух українців. Трудова міграція.

Історичні умови культурного розвитку українських земель. Політика царського і цісарського режимів у галузі освіти, науки і культури. Стан розвитку науки. Нова українська література. Головні літературні напрямки XIX – початку XX ст. Галузі українського мистецтва. Особливості церковно-релігійного життя.

2. Навчальна дисципліна № 2 «Новітня історія України»

ТЕМА 1. Українська національно-демократична революція (1917–1921 рр.).

Визрівання передумов української революції за часів Першої світової війни. Політичне і соціально-економічне становище в Україні після повалення царизму. Створення та діяльність Української Центральної Ради, її Універсали. Проголошення УНР. Проголошення радянської влади в Україні. Перша більшовицько українська війна. Брестський мирний договір та умови його реалізації сторонами. Українська влада і населення в умовах німецько-австрійської окупації. Українська держава П. Скоропадського. Прихід до влади Директорії. В. Винниченко. С. Петлюра. Утворення ЗУНР. Злука УНР і ЗУНР та її результати. Друга українсько-більшовицька війна. Протистояння між УНР, денікінцями й більшовиками. Боротьба з іноземними загарбниками та втрата територій. Повстансько-партизанський рух в Україні. Н. Махно, Н. Григор'єв, командири Холодноярської республіки. Дипломатія національних українських урядів. Політика українських більшовицьких урядів. Х. Раковський. Причини поразки та уроки української революції.

ТЕМА 2. Україна у міжвоєнний період (1921–1939 рр.).

Соціально-економічна й політична криза початку 1920-х рр. Впровадження непу. Голод 1921–1923 рр. Вхід УСРР до СРСР. Українізація: форма і зміст. О. Шумський. М. Скрипник. Культурне будівництво. Відмова від непу. Концепція планової економіки. Індустріалізація. Насильницька колективізація. Голодомор 1932–1933 рр. та його наслідки для України. Культурна революція. Встановлення сталінського тоталітарного режиму наприкінці 1920-х – упродовж 1930-х рр. Л. Каганович. С. Косіор. Г. Петровський. М. Хрущов. Масові репресії. «Розстріляне відродження». Західноукраїнські землі у міжвоєнний період: особливості соціально-економічного, суспільно-політичного та культурного. Українська еміграція. Зародження та організаційне становлення українського національного руху. Карпатська Русь у контексті міжнародних стосунків. А. Волошин.

ТЕМА 3. Друга світова війна й Україна.

Українське суспільство у 1939–1941 рр. Радянсько-німецький альянс і возз'єднання західноукраїнських земель у складі УРСР. Напад Німеччини й оборонні бої 1941–1942 рр. Українське суспільство і радянська влада в умовах війни. Причини тимчасових поразок Червоної Армії. Політика нацистів на окупованих українських територіях. Життя населення в умовах окупації. Рух Опору та його особливості в Україні. Волинська трагедія. Радянські партизани й підпільники. Формування ОУН та особливості визволення України від німецько-фашистських загарбників (1942–1944 рр.). Дивізія СС «Галичина». Повернення радянської влади й українське суспільство в 1943–1945 рр. Депортація кримських татар. Внесок українського народу в розгром німецько-фашистських агресорів. Україна – один із засновників ООН.

ТЕМА 4. Наростання системної кризи тоталітарного ладу в УРСР (середина 1940-х – 1980-ті рр.).

Повоєнні адміністративно-територіальні зміни. Відбудова народного господарства. Голод 1946–1947 рр. Політико-ідеологічна ситуація в республіці середини 1940-х- середини 1950-х рр. «Радянізація» західних областей України та реакція українського суспільства. Хрущовська «відлига» та її парадокси. Включення Криму до складу УРСР. Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток середини 1960-х–70-ті рр. Духовне життя 1960-х – 1970-х рр. Шістдесятники. Поворот до неосталінізму. Дисиденти. П. Шелест. В. Щербицький. Політична реакція на тлі «розрядки» (це вже 1980-ті). Стан економіки, освіти, науки та культури у 1980-х рр. Наростання кризових явищ. Реакція суспільства.

ТЕМА 5. Україна на шляху до незалежності. Становлення незалежної України.

«Нове мислення», спроба «прискорення». Гласність і початок новітнього національного відродження. Зародження багатопартійності. Декларація про державний суверенітет. Криза горбачовської «перебудови». ДКНС та його крах. Проголошення незалежності України. Становлення структур влади. Розвиток конституційного процесу. Прийняття Конституції України 1996 р. Багатопартійність в Україні. Особливості творення національної ринкової економіки. Процеси соціальної трансформації. Етнонаціональні процеси. Помаранчева революція. Основні тенденції розвитку української культури. Духовність суспільства на сучасному етапі. Україна на міжнародній арені. Європейський вибір України. Революція Гідності. Збройна агресія Російської Федерації проти України: анексія АРК, військова боротьба за Донбас. Суспільство і держава в умовах гібридної війни.

3. Навчальна дисципліна № 3 «Історія Західної Європи та Північної Америки нового часу»

ТЕМА 1. Великі географічні відкриття.

Причини Великих географічних відкриттів. Експедиції Бартоломеу Діаша, Васко да Гама, Христофора Колумба, Фернана Магеллана. Конкіста. Протистояння Іспанії та Португалії у колонізаційній гонці. Мир у Тордесільяс. Англійська колонізація Америки. Наслідки Великих географічних відкриттів для Європи.

ТЕМА 2. Реформація в Європі.

Реформація в Німеччині. Німеччина напередодні Реформації: політичне становище, адміністративний устрій; імператор та його влада; соціально-економічний розвиток імперії. Мартін Лютер та його вчення. Селянська війна у Німеччині. Аугсбурзький релігійний мир.

Розвиток Швейцарії у XVI ст. Ульріх Цвінглі. Жан Кальвін. Місце кальвінізму у поширенні Реформації.

Франція за Франциска I. Реформація у Франції. Релігійні війни 1562–1598 рр.: їх етапи та підсумки. Нантський едикт.

ТЕМА 3. Європа наприкінці XVI–XVII ст.

Франція наприкінці XVI–XVII ст. Генріх IV. Діяльність Ришельє: приход Людовика XIII до влади. «Політичний заповіт» Ришельє. Франція за Людовіка XIV (1643–1715 рр.). Кольбер. Абсолютизм за Людовіка XIV. Політика протекціонізму та меркантилізму.

Англія XVI–XVII ст. Генріх VIII та реформація. Особливості англійського абсолютизму, Акт про супрематію 1534 р. Єлизавета Тюдор та її політика. «Ірландське питання». Англіканський символ віри за Єлизавети.

Іспанія з Карла I (1519–1555 рр.). Умови появи Габсбургів на троні та характер їх європейської політики. Антиіспанські заходи Карла I. Повстання комунерос. Особливості іспанського абсолютизму. Іспанія та національно-визвольна боротьба у Нідерландах.

Передумови та етапи національно-визвольного руху в Нідерландах: політичне та соціально-економічне становище Нідерландів. Республіка Об'єднаних провінцій.

ТЕМА 4. Міжнародні відносини у XVII ст. Тридцятирічна війна.

Характер міжнародних відносин на початку XVII ст. Національні держави та зміст міжнародної політики Нової доби. Роль протестантизму у системі взаємин. Розвиток колоніальної системи.

Тридцятирічна війна 1618–1648 рр. Передумови (протистояння католицьких та протестантських держав; економічні інтереси). Етапи війни та їх характер, основні учасники та їх мета. Підсумки війни. Вестфальський мир.

ТЕМА 5. Англійська буржуазна революція XVII ст.

Соціально-економічний розвиток і політичне життя Англії наприкінці XVI – першій половині XVII ст. Релігійно-ідеологічні та політичні передумови революції. Громадянська війна. Суд над королем. Індивідуалістська республіка та її політика. Протекторат О. Кромвеля. Аграрне питання. Політичні ідеї періоду революції. Реставрація Стюартів. «Славна революція».

ТЕМА 6. Основні філософсько-політичні доктрини французького просвітництва.

Просвітництво і антифеодалізм, звичайні права людини. Філософські погляди Вольтера. Ідея народного суверенітету у політико-правовій концепції Ж.-Ж. Руссо. Ж. Монтеск'є про системи державного управління. «Енциклопедія».

ТЕМА 7. Революції XVIII ст.

Американська буржуазна революція. Етапи колонізації Північної Америки. Склад населення. Колоніальна політика. Економічний розвиток. Національно-визвольний рух. Військові дії. Основи державності США.

Велика французька буржуазна революція. Особливості економічного розвитку. Французький абсолютизм. Історичні передумови революції. Її етапи. Історичне значення. Наполеонівська імперія. Бонапартизм. Крах імперії.

ТЕМА 8. Країни Європи в першій половині XIX ст.

Легітимізм. Міфи та дійсність. Реставрація монархії у Франції. Утворення Віденської системи. Ліберали і національне питання. Липнева революція 1830 р. У Франції.

Європейські революції 1848–1849 р. Історичні передумови революцій у Франції та Німеччині. Їх періодизація. Характер революцій. Червене повстання в Парижі. Революція та проблема об'єднання Німеччини. Головні підсумки революцій.

ТЕМА 9. Країни Європи та США у другій половині XIX ст.

Об'єднання Німеччини. Особливості економічного розвитку в німецьких землях в середині XIX ст. Особливості об'єднання Німеччини «згори». О. Бісмарк. Об'єднання та його наслідки.

Економічне та політичне становище в США в середині XIX ст. Громадянська війна: її цілі. Політичні сили. Наслідки війни. Реконструкція у США.

4. Навчальна дисципліна №4 «Сучасна історія Західної Європи та Північної Америки»

ТЕМА 1. Підсумки першої світової війни. Версальсько-Вашингтонська система післявоєнного устрою світу.

«Чотирнадцять пунктів» Т. В. Вільсона. Комп'єнське перемир'я. Паризька мирна конференція. Репараційне питання. Версальський мирний договір. Мирні договори з союзниками Німеччини в Першій світовій війні. Створення Ліги Націй, статут організації. Система мандатів.

Вашингтонська конференція. Трактат чотирьох держав, договір п'яти держав, договір дев'яти держав. Версальсько-Вашингтонська система, її основні суперечності. Генуезька конференція. Рапалльський договір. Гаазька конференція.

Суперечності між переможцями і переможеними та загострення політичної ситуації в Європі у першій половині 1920-х рр. Рурський конфлікт та його наслідки. План Дауеса. Лозаннська конференція. Локарнська конференція.

ТЕМА 2. Країни Заходу періоду стабілізації та процвітання («проспериті») (1924–1929 рр.).

Загальна характеристика розвитку країн Заходу в період стабілізації та процвітання. Головні риси стабілізації економіки та соціальних відносин. Матеріальні передумови промислового піднесення середини 20-х рр.

Розвиток монополістичного капіталізму. Збільшення концентрації та централізації виробництва та капіталу та посилення могутності корпорацій. Особливості монополізації в провідних країнах світу.

Послаблення соціальних протиріч та класової боротьби в період стабілізації, відновлення відносної соціальної стабільності західного суспільства. Різке послаблення страйкової боротьби. Припинення масових демократичних рухів.

Послаблення регулюючої ролі держави в економіці та регулюванні соціальних відносин. Посилення ідей індивідуалізму. Розробка теорії «індустріальної демократії» як спроба поєднання інтересів робітничого класу та підприємців у західних країнах. Посилення реформістських тенденцій у міжнародному робітничому русі в умовах стабілізації. Прояви нетривкості стабілізації 20-х рр. XX ст.

ТЕМА 3. Економічна криза 1929–1933 рр. та її соціально-політичні наслідки.

Передумови світової економічної кризи 1929–1933 рр. Особливості економічної кризи 1929–1933 р. Пошуки шляхів виходу з кризи. Різке посилення ролі держави в економіці та соціальних відносинах як загальна риса пошуків шляхів виходу з кризи. Д. М. Кейнс та його теорія, спрямована на посилення ролі держави. Головні моделі державного регулювання. Ліберально-буржуазний або соціал-демократичний реформізм. Тоталітарна модель державного регулювання. Радикально-демократичний варіант державного регулювання. Наслідки світової економічної кризи 1929–1933 рр.

ТЕМА 4. Німецький нацизм та італійський фашизм.

Значення воєнної поразки Німеччини у Першій світовій війні для подальшого розвитку країни. Прийняття Веймарської конституції, її зміст.

Зародження нацистського руху в Німеччині. А. Гітлер. Програма «25 пунктів». Спроба «пивного путчу» в 1923 р. Німеччина в роки світової економічної кризи 1929–1933 рр. Загострення економічної ситуації, репараційна проблема. Поляризація політичних сил в країні. Зростання нацистської небезпеки. Провал спроб КПН створити єдиний робітничий фронт. Прихід нацистів до влади. Нацистська диктатура в Німеччині (1933–1939 рр.). Ідеологічна, політична, військова організація нацистів. Соціально-політична суть та соціальна база нацизму. Причини перемоги нацизму в Німеччині. Перші кроки Гітлера при владі. Соціальна політика, фашизація та мілітаризація внутрішнього життя країни, націонал-соціалістське перевиховання суспільства. Початок підготовки Німеччини до війни.

Зародження фашизму в Італії, його ідеологія. Прихід італійських фашистів до влади (1923 р.). Діяльність Б. Муссоліні. Вплив італійського фашизму на виникнення німецького нацизму. Окупація Італією Ефіопії, Албанії, участь фашистської Італії у Громадянській війні в Іспанії (1936–1939 рр.).

Формування військово-політичного союзу Берлін–Рим–Токіо.

ТЕМА 5. «Новий курс» Ф. Рузвельта в США.

Стабілізація капіталізму в США. Політика урядів Гардінга та Куліджа. Панування в державній політиці принципу «твердого індивідуалізму». Прихід до влади уряду Гувера.

Початок в США економічної кризи 1929–1933 рр. Вимушений відхід від «твердого індивідуалізму» і поступове запровадження етатизму. Наростання кризи і перетворення її у «велику депресію» початку 30-х рр.

Президентські вибори 1932 р. та прихід до влади уряду Ф. Рузвельта. «Новий курс» Рузвельта – початок «нової ери» розвитку американського капіталізму. Наступ справа на «новий курс». Перемога Рузвельта на виборах 1936 р. Продовження політики «нового курсу» у післякризовий період. Закон Вагнера.

ТЕМА 6. Народний фронт у Франції.

Франція під час світової економічної кризи, особливості розвитку кризи в країні. Посилення фашистських сил та зростання фашистської загрози в країні. Фашистський путч 1934 р. та його провал. Створення єдиного Народного фронту. Програма Народного фронту

Парламентські вибори 1936 р. та перемога Народного фронту. Політика уряду Л. Блюма. Діяльність Народного фронту. Початок у Франції нової економічної кризи. Мюнхенська політика правлячих кіл. Розкол Народного фронту. Значення заходів Народного фронту для подальшого розвитку Франції.

ТЕМА 7. Міжнародні відносини напередодні Другої світової війни.

Причини загострення міжнародних відносин у 30-х рр. Утворення гасла військової небезпеки в центрі Європи. Ліга Націй і зростання військової загрози. Експансія фашистських держав та політика умиротворення агресора. Руйнація системи колективної безпеки в Європі.

Аншлюс Німеччиною Австрії. Мюнхенська угода 1938 р. та її наслідки. Розчленування Чехословаччини. Початок підготовки Німеччини до розв'язання світової війни. Англо-франко-радянські переговори 1939 р. та їх зрив.

Радянсько-німецький пакт 1939 р. про ненапад та його сучасні оцінки.

ТЕМА 8. Друга світова війна.

Характер війни. Її періодизація. Напад нацистської Німеччини на Польщу. Початок «Дивної війни» та поразка Польської держави. Радянсько-німецький договір про дружбу і кордони. Воєнні дії німецьких збройних сил проти норвезьких та британських військ, загарбання Норвегії. Напад Німеччини на Францію, Бельгію, Голландію та Люксембург. Капітуляція Франції, умови Комп'єнської угоди. «Битва за Англію». Агресія Німеччина на Балканах.

Воєнні дії в Африці. Завершення створення Німеччиною воєнної коаліції, Берлінський пакт. Приєднання до нього Угорщини, Румунії та Болгарії. Фашистський «новий» порядок в Європі. Виникнення руху Опору.

Напад нацистської Німеччини на СРСР. Розвиток союзницьких відносин СРСР з Англією та США. Антигітлерівська коаліція.

Напад Японії на Перл-Харбор, вступ США у Другу світову війну. Початок війни на Тихому океані. Воєнні дії на Тихому океані. Вирішальна перемога воєнно-морських сил США над японським флотом біля атолу Мідуей. Перемога американських військ на о. Гуадалканал. Зміна співвідношення сил на Тихому океані на користь США.

Воєнні дії в Північній Африці, битва при Ель-Аламейні. Завершення бойових дій в Північній Африці, поразка німецько-італійських військ. Висадка англо-американських військ у Сицилії та на Апеннінах.

Сталінградська битва та її історичне значення. Перемога радянських військ на Орловсько-Курській дузі. Перемоги радянських військ у 1944 р. та їх міжнародне значення. Відкриття західними союзниками другого фронту в Європі. Воєнні дії у Франції.

Початок розвалу гітлерівського блоку. Крах італійського фашизму. Капітуляція Італії. Республіка Сало. Воєнні дії в Італії. Розпад гітлерівського блоку. Визволення Франції. Події в Бельгії та Голландії. Визвольна боротьба у Східній та Південно-Східній Європі на заключному етапі війни. Битва в Арденах. Воєнні дії на заключному етапі війни в Європі. Берлінська операція. Просування військ західних союзників по Німеччині. Беззастережна капітуляція фашистської Німеччини.

Конференції країн-учасниць антигітлерівської коаліції. Московська конференція міністрів закордонних справ. Тегеранська конференція. Кримська (Ялтинська) конференція. Потсдамська конференція.

Тихоокеанський театр війни на заключному етапі. Національно-визвольний рух у Східній та Південно-Східній Азії. Хід воєнних операцій. Застосування Сполученими Штатами Америки атомної зброї проти Японії. Вступ СРСР у війну проти Японії, воєнні операції. Беззастережна капітуляція Японії. Закінчення Другої світової війни. Наслідки Другої світової війни.

ТЕМА 9. Сполучені Штати Америки після Другої світової війни.

Зміни в світових позиціях і ролі США після Другої світової війни. Початок «холодної війни» в міжнародних відносинах і зовнішня політика США. Посилення консервативних тенденцій у внутрішньополітичному житті США після закінчення Другої світової війни. Початок Холодної війни. Маккартизм. Г. Трумен. Д. Ейзенхауер.

Зовнішня політика США в період президентства Дж. Кеннеді. Доктрина «гнучкого реагування». Політика «наведення мостів». «Союз заради прогресу». Карибська криза. Зовнішньополітичний курс адміністрації Л. Джонсона. Вступ США у війну в Індокитаї.

Внутрішньополітична програма президента Дж. Кеннеді. «Нові рубежі». Новий етап НТР і американське суспільство. Соціально-економічні заходи адміністрації Дж. Кеннеді.

Програма «Великого суспільства» і соціально-економічна політика адміністрації Л. Джонсона. Вибори 1968 р.

Зовнішня політика адміністрацій Дж. Ніксона і Дж. Форда. Радянсько-американські відносини в 1968–1976 рр.: від Холодної війни до розрядки міжнародної напруги. Припинення війни у В'єтнамі. Початок погіршення у відносинах СРСР-США в середині 70-х рр.

Внутрішньополітичний курс адміністрації Дж. Картера. Неоконсервативна хвиля. Виборча кампанія 1980 р. Соціально-економічна та міжнародна політика адміністрації Р. Рейгана. «Рейганоміка». Виборчі кампанії 1984 і 1988 рр.

Особливості внутрішньої політики адміністрації Дж. Буша-старшого. Виборча кампанія 1992 р. «Революція 1992 року» В. Клінтона. Внутрішня та зовнішня політика США на початку XXI ст. Дж. Буш-молодший. Б. Обама. Д. Трамп. Дж. Байден.

ТЕМА 10. Великобританія після Другої світової війни.

Економічне і політичне становище Великобританії після Другої світової війни. Третій лейбористський уряд. Внутрішня політика лейбористів. Соціально-економічні заходи лейбористського уряду. Економічний розвиток Великобританії. Нові явища в економіці країни. Четвертий лейбористський уряд, його внутрішня і зовнішня політика.

Повернення до влади консерваторів, їх внутрішня і зовнішня політика. Розвиток науково-технічної революції, її наслідки. Становище Великобританії на світовому ринку.

Вибори 1964 р. і повернення до влади лейбористської партії. Економічне становище Великобританії у другій половині 60-х рр. і економічна політика лейбористського уряду. Подальше посилення концентрації капіталу і виробництва. Політика «цін і доходів».

Вибори 1970 р., повернення до влади консерваторів. Закон «Про відносини в промисловості». Зростання цін і безробіття.

Боротьба всередині лейбористської партії. Перемога лейбористів на виборах 1974 р. Їх внутрішня політика. Прихід до влади консерваторів. Політика консервативного уряду М. Тетчер. «Неоконсерватизм».

Особливості внутрішнього і зовнішнього становища Великобританії на сучасному етапі наприкінці XX – на початку XXI ст. Еволюція лейборизму. Е. Блер. Політика кабінетів консерваторів з 2010 р. Д. Камерон. Т. Мей. Б. Джонсон.

ТЕМА 11. Французька Республіка в повоєнний час.

Політичне і соціально-економічне становище Франції після Другої світової війни. Зміни в позиціях Франції на світовій арені. Початок розпаду французької колоніальної імперії. «Тимчасовий режим».

Четверта республіка. Конституція Четвертої республіки. Політична боротьба в роки Четвертої республіки. Розпад французької колоніальної імперії. Війна в Алжирі. Падіння Четвертої республіки. Встановлення режиму «особистої влади».

П'ята республіка. Конституція П'ятої республіки. Зовнішня і внутрішня політика Ш. де Голля. Криза П'ятої республіки і масові молодіжні виступи. Відставка де Голля. Прихід до влади Ж. Помпиду.

Внутрішньополітичне життя і зовнішня політика Франції в 70-80-х рр. Президентські вибори 1981 і 1988 рр. Особливості політичних підходів президентів Жискара д'Естена і Ф. Міттерана.

Політика «співіснування» у 80–90-х рр. Ж. Ширак. Сучасне політичне життя і зовнішня політика Франції. Соціально-економічне становище Франції на початку XXI ст. Н. Саркозі. Ф. Оланд. Е. Макрон.

ТЕМА 12. Федеративна Республіка Німеччина.

Політичні, економічні і духовні наслідки краху гітлеризму для німецького народу. Рішення Потсдамської конференції з німецького питання. Розкол Німеччини. Утворення ФРН і НДР. Уряд К. Аденауера. Особливості економічного розвитку ФРН і доктрина

«соціального ринкового господарства». Відставка Аденауера. Надзвичайне законодавство. Утворення «великої коаліції».

Вибори до бундестагу 1969 р. і утворення «малої коаліції». Зовнішня і внутрішня політика ФРН. «Східна політика» уряду В. Брандта. Парламентські вибори 1983 р. і прихід до влади правочентристської коаліції канцлера Г. Коля. Зовнішня політика і соціально-економічний розвиток ФРН у 80-х рр.

Утворення об'єднаної Німеччини. Особливості входження території колишньої НДР до єдиної Німеччини. Сучасне політичне життя і зовнішня політика ФРН. Політика «середнього шляху» Г. Шредера. Політика коаліційних урядів на початку XXI ст. А. Меркель.

ТЕМА 13. Італія після другої світової війни.

Політичне становище Італії після звільнення від фашизму. Формування нової партійно-політичної системи. Проголошення республіки. Особливості італійської республіканської конституції.

Криза лівого крила політичних сил в Італії. Однопартійний уряд А. де Гаспері. Парламентські вибори 1948 р. Утвердження ХДП як найбільш впливової партії країни. Політичне життя Італії в 50–60-х рр. Назрівання кризи «лівоцентризму» наприкінці 60-х рр. Внутрішньополітичне становище Італії в середині 70-х рр. Дострокові парламентські вибори 1976 р. Політика «національної солідарності». Дострокові парламентські вибори 1979 р. Дострокові парламентські вибори 1983 р. Урядова коаліція п'яти партій. Кабінет Б. Краксі. Повернення до влади християнських демократів. Самореформування ІКП та її перейменування. Зміни в політичній системі Італії наприкінці XX ст. Особливості політичне життя і міжнародні позиції Італії. Особливості політичного життя Італії на початку XXI ст.

5. Навчальна дисципліна № 5 «Археологія»

ТЕМА 1. Поняття про теорію та методологію археології.

Методики досліджень. Основні поняття: культурний шар, артефакт, археологічна культура, культурно-історична область. Хронологія та періодизація. Історіографія української археології XIX–XXI ст.

ТЕМА 2. Ранній палеоліт України.

Час і шляхи заселення людиною. Територіальні групи і пам'ятки. Неандертальські поховання.

ТЕМА 3. Пізній і фінальний палеоліт.

Природне середовище і адаптаційні процеси. Типи поселень, житло, знаряддя праці. Пам'ятки. Духовна культура.

ТЕМА 4. Мезоліт та неоліт України.

Хронологія та визначальні риси. Культурні спільності, культури і пам'ятки. Основні технологічні досягнення. Поняття «неолітичної революції». Культури із відтворювальним типом господарства. Культури із привласнюючим типом господарства. Поховальні пам'ятки «маріупольського типу». Шляхи неолітизації України.

ТЕМА 5. Енеоліт України.

Датування. Критерії виділення періоду. Трипільська культурно-історична спільність, періодизація та хронологія, пам'ятки. роль балканського металургійного центру в розвитку металообробки. Господарство. Світогляд та релігія. Локальні культури пізнього Трипілья. Чинники зникнення. Енеоліт Степової України. Середньостогівська культура. Місцева металургія за матеріалами постмаріупольської археологічної культури (АК).

ТЕМА 6. Доба бронзи.

Датування. Критерії виділення періоду. Археологічні культури ранньобронзової доби Правобережжя та Степу. Катакомбна культурно-історична спільність, локальні культури, матеріальний комплекс, поховальний обряд. Культура багатопружкової кераміки. Зрубна (бережнівсько-маївська) культура, матеріальний комплекс. Сабатинівська культура: майстерні і скарби. Культури фінальної бронзи Лісостепу і Степу. Етнічна належність носіїв. Металургійні центри на території України.

ТЕМА 7. Ранньозалізна доба.

Датування. Критерії виділення. Кіммерійські археологічні пам'ятки та їх датування. Проблема походження скіфського етносу. Історія Великої Скіфії. Пам'ятки матеріальної і духовної культури. Ознаки державності. Лісостепова Скіфія: пам'ятки та етнос, населення. Кримська Скіфія. Сармати в Україні. Пізньоскіфські городища Нижнього Дніпра.

ТЕМА 8. Античні міста Північного Причорномор'я.

Час та чинники колонізації Причорномор'я. Міста та сільська округа. Архітектурні пам'ятки, матеріальна культура, мистецтво. Взаємовідносини з варварським оточенням.

ТЕМА 9. Давні слов'яни та Київська Русь.

Датування. Ранньослов'янські культури в Україні. Пам'ятки. Духовна культура. Літописні племена напередодні об'єднання. Київська Русь за пам'ятками археології: місто, село, замок. Кочовики Степу за часів Середньовіччя.

3. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

До навчальної дисципліни № 1 «Давня та нова історія України»

Аркуша Олена, Кондратюк Костянтин, Мудрий Мар'ян, Сухий Олександр. Час народів. Історія України XIX століття. Навч. посібник. Л., 2016. 408 с.

Баран В. Д., Козак Д. Н., Терпиловський Р. Д. Походження слов'ян. К., 1991. 376 с.

Борисенко В. Курс української історії. К., 1996. 465 с.

Брайчевський Михайло. Вибр. твори. Істор.-археол. студії. Публіцистика. 2-ге вид. К., 2002. 600 с.

Грицак, Я. Нарис історії України: Формування української модерної нації XIX–XX ст. К., 2019. 656 с.

Грушевський М. С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / редкол.: П. С. Сохань (голова) та ін. К., 1991–1998.

Гуржій О., Чухліб Т. Гетьманська Україна. К., 1999. 303 с.

Довжук І. В. Нова історія України (середина XVII – початок XX ст.). Підручник. Луганськ, 2010. 732 с.

Імперські ідентичності в українській історії XVIII – першій половині XIX ст. / Кол. монографія за ред. В. Ададунова і В. Склокіна. Львів, 2020.

Історія українського козацтва: Нариси: У 2 т. / редкол.: В. А. Смолій та ін. К., 2006. Т. 1. 800 с.; К. 2007. Т. 2. 724 с.

Когут Зенон. Коріння ідентичності. Студії з ранньомодерної та модерної історії України. К.: Критика, 2004. 352 с.

Левенець Ю. А., Нагірна Л. П., Крмзіна М. С. Політична історія України. XX століття: у 6 т. Т. 1: На зламі століть (кінець XIX ст. – 1917 р.). К., 2002. 424 с.

Лисяк-Рудницький І. Історичні есе: у 2 т. К., 1994. Т. 1. 554 с.; Т. 2. 573 с.

Попович М. Нарис історії культури України: вид. друге. К.: «АртЕк», 2018. 728 с.

Проект «Україна». Австрійська Галичина / авт.-упоряд. М. Р. Литвин. Х., 2016. 410 с.

Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX століття) / гол. ред. Р. Стасюк. К., 2016. 320 с.

- Русина О. Україна під татарами і Литвою. К., 1998.
- Сарбей В. Національне відродження України. К., 1999. 336 с.
- Світленко С. І. Українське ХІХ століття: етнонаціональні, інтелектуальні та історіософські контексти: зб. наук. праць. Д., 2018. 480 с.
- Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький: Соціально-політичний портрет. К., 1993. 502 с.
- Старченко Н. Українські світи Речі Посполитої. Історії про історію. К. Laurus, 2021. 616 с.
- Толочко, П. П., Толочко О. П. Київська Русь. К., 1998. 351 с.
- У кігтях двоголових орлів. Творення модерної нації. Україна під скіпетрами Романових і Габсбургів. Х., 2016. 312 с.
- Шандра В. С. Генерал-губернаторства в Україні: ХІХ – початок ХХ ст. К., 2005. 426 с.
- Шляхов Олексій. Україна в умовах модернізації та загострення соціального конфлікту Кінець ХІХ – початок ХХ ст. Моногр. Д., 2016. 400 с.
- Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. Вид. 2-е перероб. і розшир. К., 2005. 584 с.

До навчальної дисципліни № 2 «Новітня історія України»

- Баран В. Україна: новітня історія (1945–1991). Л., 2003.
- Бойко О. Д. Нариси з новітньої історії України (1985–1991 рр.): навч. посіб. К., 2004. 357 с.
- Бойко О. Новітня історія України 2014–2019 рр. Київ: Академія, 2020. 160 с.
- Гай-Нижник П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення. К., 2010. 304 с.
- Грицак Я. Нарис історії України: Формування української модерної нації ХІХ–ХХ ст. К., 2019. 656 с.
- 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред В. Смолій. Київ: Ніка-Центр, 2016. 796 с.
- Іваненко Валентин. Біль і звитяга: ХХ століття в українському вимірі. Д., 2003. 332 с.
- Коваль М. Україна у Другій Світовій та Великій Вітчизняній війні. К., 1999. 468 с.
- Кульчицький С. Червоний виклик. Історія комунізму в Україні від його народження до загибелі. К., 2013. Т. 1–3.
- Круглов А., Уманский А., Щупак И. Холокост в Украине. Д., 2016. 560 с.
- Нариси новітньої історії України 1991–2021 / Ред. М. Мінаков, Г. Касьянов, М. Роджанські. К.: Laurus, 2021. 324 с.
- Національне питання в Україні. ХХ – початок ХХІ ст.: історичні нариси. / редкол.: В. М. Литвин та ін. К., 2012. 592 с.
- Нікілев О. Ф. Українське село часів пізнього сталінізму та хрущовської «відлиги». Д., 2018. 350 с.
- Новітня історія України (1900–2000 рр.): підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. П. Дрожжин та ін. К., 2000. 663 с.
- Патриляк І. К., Боровик М. А. Україна в роки Другої світової війни. Спроба нового концептуального погляду. К., 2000. 590 с.
- Русначенко А. Нариси новітньої історії України: у 5 кн. К., 2017.
- Солдатенко В. Ф. Революційна доба в Україні (1917–1920 роки): логіка пізнання, історичні епізоди, ключові постаті. 2-ге вид., доп. і перероб. – К., 2012. 521 с.

До навчальної дисципліни № 3

«Історія Західної Європи та Північної Америки нового часу»

- Ададуров В. Історія Франції: королівська держава та створення нації (від початків до кінця ХVІІІ століття). Л., 2002. 418 с.

Акунін О. С. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки (1492–1918 рр.): Хронологія подій. Навч. посіб. Миколаїв, 2013. 575 с.

Балух В., Коцур В. Історія середніх віків: У 2-х т. Т. 2. Високе і пізнє Середньовіччя: курс лекцій. Чернівці, 2010. 616 с.

Баран З. А., Качараба С. П., Сіромський Р. Б., Чума Б. П. Історія країн Західної Європи та Північної Америки Нового часу (кінець XV – початок XIX ст.): навч. посіб. К., 2015. 533 с.

Бураков Ю. В. Нариси історії Англії нового часу. Навчальний посібник з курсу «Країнознавство» для студентів вищих навчальних закладів. / Ю. В. Бураков, Л. Ю. Питльована. Львів: Центр Європи, 2003.

Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV– XVIII ст., Том 3. Час світу. К.: Основи, 1998. 631 с.

Джеджора О. Історія Європейської цивілізації. Л. 1999. Ч.1: До кінця XVIII ст. 433 с.

До навчальної дисципліни № 4 «Сучасна історія Західної Європи та Північної Америки»

Бутенко Р.К., Овчаренко О.І. Статі Л.Д. Всесвітня історія 1918–1945 рр. Кам'янець-Подільський, 1996.

Газін В. П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918–1945 рр.: підручник для студентів вищих навчальних закладів. К., 2003.

Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1945–2000. К., 2000.

Горбик В.О. Британія: суперечності і проблеми. К., 1980.

Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945–2002). Вінниця: Фоліант, 2003. 560 с.

До навчальної дисципліни № 5 «Археологія»

Абашина Н. С., Козак Д. Н., Синиця Є. В., Терпиловський Р. В. Давні слов'яни. Археологія та історія: навчальний посібник. К.:«Отародавній Світ», 2012. 366 с.

Археологія України: курс лекцій / за ред. Л. Л. Залізняка. К., 2005. URL: <http://arheologija.ru/vstup-do-arheologiyi/>

Винокур І. С., Телегін Д.Я. Археологія України. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. 497 с.

Гершкович, Я. П., Гречко, Д. С. Археологія України за роки Незалежності. Київ: ІА НАН України. 2022. 448 с.

Скакальська І. Археологія. К.: КНТ, 2018. 135 с.

Словник-довідник з археології. – К.: Наукова думка, 1996.

Чмихов М. О. Археологія та стародавня історія України. Курс лекцій. К., 1992.

4. СТАНДАРТНА СТРУКТУРА ВАРІАНТУ ФІ

Кожний варіант фахового вступного випробування містить 50 тестових завдань, зміст яких стає відомим вступнику лише при отриманні варіанту випробування. Всі питання складені у формі обрання однієї вірної відповіді з чотирьох запропонованих, проти якої вступник має зробити відповідну позначку. Оцінка за відповідь на кожне питання варіанту ФІ може набувати одного з двох значень:

максимального значення 2 бали у випадку вірної відповіді,
мінімального значення 0 балів у випадку невірної відповіді.

Розподіл питань у кожному варіанті:

- за формою завдань

	Кількість тестових завдань у варіанті	Кількість балів за тестове одне завдання	Максимальна кількість балів
Дисципліна №1	10	2	20
Дисципліна №2	10	2	20
Дисципліна №3	10	2	20
Дисципліна №4	10	2	20
Дисципліна №5	10	2	20
Всього питань на обрання вірної відповіді	50	2	50 x 2=100

– за темами навчальних дисциплін

База містить 5 дисциплін, в кожній дисципліні 4 різних блоки, обирається по два-три завдання з блоку, всього одиниць у варіанті 50.

Для забезпечення оголошеної структури екзаменаційного білета і належної варіативності при його формуванні склад та об'єм бази тестових завдань повинен бути таким

Дисципліни	Кількість блоків	Кількість завдань в одному блоці	Всього завдань з дисципліни
Дисципліна №1	4	25	100
Дисципліна №2	4	25	100
Дисципліна №3	4	25	100
Дисципліна №4	4	25	100
Дисципліна №5	4	25	100
Загальна кількість завдань			500